

IV Дунайські наукові читання: гуманітарна освіта в теорії та практиці

6. Машбиць Ю. Нові інформаційні технології навчання / Ю. Машбиць // Педагогічна газета. – 2008. – листопад (№ 11). – С. 3-8.
7. Костенко І. Г. Використання Інтернет-ресурсів на уроках англійської мови. – Таврійський вісник освіти / І. Г. Костенко. – 2013. – №1 (41). – С. 170-176.
8. Пономаренко Л. Мультимедійна підтримка навчального процесу / Л. Пономаренко // Початкова освіта. – 2017. – № 1-2. – С. 16.

УПРАВЛІНСЬКИЙ СУПРОВІД ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ В КОНТЕКСТІ ТЕХНОЛОГІЇ РОЛЬОВОЇ ПЕРСПЕКТИВИ

Іван Бойчев

к.пед.н., доцент

Ізмаїльський державний гуманітарний університет

Сучасна національна освітня стратегія, відображена в Законах України «Про освіту» (2017 р.), «Про вищу освіту» (2014 р.), Національній доктрині розвитку освіти України у XXI ст. (2002-2021 р.р.), передбачає не тільки зміну стилю педагогічної діяльності сучасного покоління вчителів, але й значну активізацію їхньої інноваційної позиції шляхом безупинного підвищення якості своєї професійної підготовки й педагогічної діяльності. Означена стратегія, як наголошують українські вчені (Н. Кічук, Я. Кічук, В. Кремень, А. Кузьмінський, В. Луговий, Н. Ничкало, О. Цокур та ін.), є також впливовим чинником оптимізації змісту, форм і методів професійної підготовки майбутніх учителів у системі університетської освіти, яка має бути базованою на саморозвитку, реалізації творчого потенціалу і створенні оптимальних умов для саморозкриття їхнього професійно-креативного потенціалу, прагненні до особистісного та професійного зростання.

Натомість, як засвідчує реальна практика, головним недоліком у пошуках шляхів модернізації сучасної педагогічної освіти в умовах євроінтеграції, зокрема професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів, є їхня однобічність. У полі зору дослідників перебуває або її інформаційно-змістовий, або процесуальний аспект. Нагальне завдання полягає в тому, щоб об'єднати ці аспекти у вивченні педагогічних дисциплін для

використання педагогічних знань не лише як джерела інформації, але і як засобу формування професійного образу сучасного вчителя, його активної професійної позиції, творчого стилю мислення й педагогічної діяльності. Проблема полягає в тому, щоб забезпечити єдність усіх аспектів професійно-педагогічної підготовки, гармонізацію її змістової і процесуальної, інтелектуальної та емоційної складових, завдяки впровадженню інноваційної стратегії управління цим процесом, зокрема, на засадах технології рольової перспективи, що досліджено недостатньо.

Враховуючи новітні здобутки вчених, ми, розробляючи методичний супровід процесу управління якістю професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів, ґрунтовану на технології рольової перспективи, керувалися тим, що його ціннісно-цільовим орієнтиром має бути парадигма особистісно орієнтованого й компетентісно-діяльнісного підходів. Основна ідея цієї парадигми полягає в тому, що однозначне передбачення результату у вигляді певної зміни стану студента, відповідно до очікуваних цілей, принципово неможливе, оскільки майбутній вчитель як складна нелінійна система не підлягає суворій регламентації. Через це базовим стало розуміння рольової діяльності як сукупності різних її форм і методів, оперуючи якими, майбутні вчителі окреслюють професійно-ціннісні

IV Дунайські наукові читання: гуманітарна освіта в теорії та практиці

орієнтири, смислові установки, способи мислення й креативної діяльності.

Відповідно до мети й теоретичних засад професійного становлення майбутніх учителів, в основу розроблення методичного супроводу процесу управління якістю професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів покладено логіку моделювання рольових ситуацій у навчальному процесі. Алгоритм рольової діяльності став підґрунтям стратегічного плану – виокремлення основних етапів рольової діяльності (аналітичного, концептуального й технологічного). У ході планування стратегії реалізації рольової перспективи виокремлено модулі, що мають організаційний початок і завершення у вигляді отриманого результату. Не менш важливим у реалізації технології є вибір засобів і методів досягнення проектованої мети та одержання результату, визначення рольових дій учасників навчального процесу.

Основу методичного супроводу становлять форми й методи, що надають студентам змогу вільно вибирати ролі та практичні дії, самовиражатися й рефлексувати, спілкуватися та розуміти інших осіб, виявляти творчість і фантазію. У зв'язку з цим, дотримуючись настанов Л. Кондрашової [1] та Т. Яблонської [3], ми стратегію рольової перспективи та її досягнення вибудовували на основі проблематизації – структурування педагогічного знання й розвитку здібностей – депроблематизації – виконання різних ролей – рефлексії як результату проектованої рольової діяльності. Тактика педагогічної підготовки базована на основі задачного, діалогічного, імітаційно-ігрового підходів. До основних процедур рольової діяльності належать усвідомлення ролі через роботу з педагогічним текстом, діалоги, дискусії, програвання ролей, завдань-вправ, завдань-проблем, усна й письмова рефлексія. Учасників рольової діяльності поділяють на групи, створюючи комунікацію всередині групи. У навчальному процесі поєднуються групові, колективні й індивідуальні форми

педагогічної взаємодії, співробітництва і співтворчості.

У процесі рольової комунікації студенти вдосконалюють суб'єктну позицію, опановують позиції різних ролей, засвоюють способи мислення й креативної діяльності, оптимізують комунікативні здібності, здобувають педагогічний досвід, необхідний для практичної роботи. Запропоновану технологію реалізують на навчальних заняттях із педагогічних дисциплін у вигляді технологічних карт, що характеризують етапи проведення навчальних модулів і необхідне науково-методичне забезпечення.

Використання рольових занять у ході вивчення педагогічних дисциплін створює умови для вияву ініціативи, самодіяльності і творчості студентів. Теми цих занять повинні відповідати змісту тем, передбачених у навчальних програмах дисципліни. Оскільки педагогічна підготовка недостатньо варіативна й гнучка, ми керуватимемося принципом рольової перспективи. На відміну від технологій традиційних занять із педагогічних дисциплін, де наявна чітка система педагогічних настанов, які гарантовано ведуть до мети, принцип рольової перспективи вмотивовує різноманітність і варіативність способів використання педагогічного знання як інструменту педагогічної дії в ході рольового заняття. Завдяки зіставленню знань із рольовою ситуацією, тобто з об'єктом і педагогічними обставинами, досягають справжньої єдності творчого й репродуктивного в навчанні студентів. Рольові заняття та методика їх проведення не регламентовані, але в їхній основі лежить імпровізація і творчість студентів. Етапи рольового заняття, за нашим досвідом роботи у ІДГУ, такі: розминка; вибір сюжету; «входження в ролі» (після розподілу ролей кожен відповідає на запитання аудиторії з позиції персонажа); розігрування рольового сюжету; аналіз і підсумки рольового заняття. Теми рольових сюжетів можуть бути розроблені на основі реальних ситуацій зі шкільного життя або з

IV Дунайські наукові читання: гуманітарна освіта в теорії та практиці

життя вишів, із літературних творів; форми їх проведення різноманітні. Мета заняття-дискусії полягає в розширенні комунікативного аспекту заняття за допомогою використання полемічних засобів в організації пізнавальної діяльності шляхом включення їх у колективний пошук педагогічної істини. Заняття-дискусія – це заняття «відкритих думок», що дає студентам змогу відмовитися від стереотипу, формалізму, догми, що спонукає їх до творчості. Серед полемічних засобів особливу роль відіграють заняття-дискусія, заняття-діалог, заняття-дебати.

У нашому дослідженні використано заняття-дискусії на теми: «Чи може вчитель бути байдужим? Звідки беруться байдужі вчителі?», «Духовне багатство особистості: чи важливе воно в роботі вчителя?», «Такт і толерантність: чи можна порівняти ці поняття?». До початку дискусії всі учасники заняття визначають критерії оцінювання діяльності керівника: уміння чітко формулювати запитання, підсумовувати перехідні моменти в обговоренні, активізувати пасивних студентів, припиняти занадто тривалі монологи, бути тактовним з усіма учасниками заняття.

Крім занять-дискусій в експериментальній роботі використано заняття-діалоги, що передбачають:

- з'ясування предмета обговорення (педагогічний факт, педагогічна ситуація, зіткнення різних думок, неоднозначне судження про певне явище, процес), особистісно значущого для учасників діалогу, що містить протиріччя;

- наявність оцінного ставлення кожного учасника діалогу до змісту, бачення протиріч у звичайних фактах і формулювання власного судження з приводу різних думок стосовно обговорюваного факту, явища, процесу;

- діалогічна взаємодія і спілкування через систему завдань, запитань, ситуацій, що прогнозує поступовий перехід до самостійності студентів у судженнях;

- готовність до діалогу, ступінь їх самовираження.

Заняття-дискусії, заняття-діалоги, зазначає О. Цокур мобілізують інтелектуальні здібності студентів, розвивають фантазію, активізують самостійність, ініціативу, самодіяльність. Під час таких занять майбутні вчителі-філологи навчаються аналізувати проблеми, обстоювати свою думку, схвалювати погляди інших осіб і зіставляти їх зі своїми думками, тобто виходити на інший якісний рівень осмислення засвоєного матеріалу [2, с. 126].

На заняттях із педагогічних дисциплін (за спостереженнями занять проф. Н. В. Кічук) відпрацьовано певний алгоритм дій студентів, за яким студент, керуючись мотивами, використовує практичні дії; постає перед певними труднощами пізнавального плану, що заважають реалізації перспективної мети й завдань; аналізує власні дії, акцентуючи увагу на своїх здібностях і можливостях подолання труднощів, що виникають; будує проект дій професійного розвитку через оволодіння знаннями, уміннями, навичками і професійними якостями; реалізує цей проект і досягає певного рівня професійного розвитку; повертається до окреслених завдань та розв'язує їх на основі знань і педагогічних здібностей, якими оволодів. Такий алгоритм представляє у згорнутому вигляді механізм професійного саморозвитку, самозбагачення й самоутвердження майбутнього вчителя-філолога.

Отже, рольові форми й методи педагогічної підготовки становлять основу технології, що реалізує особистісно орієнтований підхід до засвоєння студентами зразків педагогічної діяльності. Технологія, ґрунтована на принципах рольової перспективи, ураховує інтереси й потреби кожного студента; сприяє залученню майбутніх учителів в активний процес розумової діяльності; інтегрує індивідуальні ідеї й пошук на їхній основі творчих рішень і досягнень проєктованих результатів; створює кожному студентіві необхідні умови для реалізації саморефлексії в процесі підготовки й у

IV Дунайські наукові читання: гуманітарна освіта в теорії та практиці

подальшій самостійній педагогічній діяльності; сприяє позитивній мотивації навчання, формує установку на перетворення власної діяльності, розвиває креативність, самостійність, ініціативу й відповідальність за власні дії.

Загалом, технологія реалізації рольової перспективи в стратегії підвищення якісної педагогічної підготовки майбутніх учителів дає змогу модернізувати педагогічний процес за принципами рольової перспективи й педагогічної взаємодії, співробітництва і співтворчості. Згідно зі створеною моделлю, технологія припускає використання різних форм і методів рольової діяльності через: гармонізацію інтелектуального й емоційного аспектів навчання, єдність його змістового і процесуального аспектів, застосування різноманітних стимулів та засобів оптимізації позиції студентів, психологічний супровід, досягнення

проектованих результатів у підвищенні якості педагогічної підготовки майбутніх учителів.

Суттєво й те, що запропонований управлінський супровід професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів, крім ІДГУ, успішно апробовано у процесі вивчення фахових (досвід кафедр іноземних мов ПНПУ ім. К. Д. Ушинського) та педагогічних (досвід кафедри педагогіки ОНУ ім. І. І. Мечникова) дисциплін. Основу експериментальної роботи становить аналіз рольових ситуацій, що містить ситуаційний (моделювання рольових ситуацій) і методологічний аналіз. Зміст діяльності студентів і викладачів узгоджений із навчальними програмами, що об'єднують не тільки предметні знання, але й зразки педагогічних дій, які оптимізують реалізацію рольової перспективи в стратегії підвищення якісної педагогічної підготовки майбутніх учителів.

1. Кондрашова Л. В. Высшая педагогическая школа и Болонский процесс: реалии и перспективы / Л. В. Кондрашова. – Кривой Рог : КГПУ, 2007. – 474 с.

2. Цокур О. С. З досвіду формування професійно-педагогічної толерантності майбутніх учителів у процесі університетської педагогічної освіти / О. С. Цокур // Роль суспільних наук у забезпеченні стабільності розвитку глобальних світових процесів у XXI ст. – К., 2017. – С. 122-127.

3. Яблонська Т. М. Методологія реалізації рольової перспективи як стратегії якісної підготовки майбутніх учителів-філологів / Т. М. Яблонська. – Одеса : Видавець Букаєв В.В., 2012. – 228 с.

ТЕСТОВИЙ КОНТРОЛЬ УМІНЬ СПІЛКУВАННЯ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ В ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Олена Бухнієва

магістрантка факультету іноземних мов

Ізмаїльський державний гуманітарний університет

Науковий керівник – доц. Рябушко С.О.

З перетворенням України на самостійну державу виникла потреба в розбудові системи освіти, її докорінному реформуванні. З цією метою розроблена цілісна Державна Національна програма

«Освіта»¹, головною метою якої є визначення стратегії розвитку освіти України на перспективу XXI ст., створення

¹ Про Державну національну програму «Освіта» ("Україна XXI століття") (Із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ N 576 (576-96-п) від 29.05.96)